

**OZIQ-OVQAT KORXONALARIDA SIFAT BOSHQARUV TIZIMINI JORIY  
QILISH ORQALI RAQOBATBARDOSH TOVAR ISHLAB CHIQRISH VA ULARNI  
SERTIFIKATLASHTIRISH**

**Jo'rayev Firdavs Muhiddin o'g'li**

TKTI 1-bosqich tayanch doktoranti

**Hamroqulov Mahmud G'ofurjonovich**

Toshkent kimyo-texnologiya instituti Sifat menejmenti va mahsulotlar  
xavfsizligi kafedrasasi dotsenti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10004305>

**Annotasiya.** Maqolada Oziq-ovqat korxonalarida sifat boshqaruv tizimini joriy qilish orqali raqobatbardosh tovar ishlab chiqarish va ularni sertifikatlashtirish bo'yicha tadqiqot ishlari, shuningdek O'zbekistonda sifat menejmentining joriy etilish holati, sanoat maxsulotlari raqobatbardoshligiga ta'sir qiluvchi omillarni aniqlash va baholash, sifat menejmenti tizimini takomillashtirish orqali bozorda sog'lom raqobatni yuzaga keltirishga doir xulosalar, ilmiy taklif va amaliy tavsiyalar keltirilgan.

**Kalit so'zlar:** sifat menejmenti, sifat menejmenti tizimi, sifat menejmenti tamoyillari, ISO standartlari, umumiy sifat menejmenti.

**PRODUCTION OF COMPETITIVE GOODS AND THEIR CERTIFICATION BY  
INTRODUCING A QUALITY MANAGEMENT SYSTEM IN FOOD ENTERPRISES**

**Abstract.** In the article, the research work on the production of competitive goods and their certification through the introduction of a quality management system in food enterprises, as well as the status of the implementation of quality management in Uzbekistan, the identification and assessment of factors affecting the competitiveness of industrial products, the creation of healthy competition in the market by improving the quality management system conclusions, scientific proposals and practical recommendations are presented.

**Key words:** quality management, quality management system, principles of quality management, ISO standards, general quality management.

**ПРОИЗВОДСТВО КОНКУРЕНТОСПОСОБНОЙ ПРОДУКЦИИ И ЕЕ  
СЕРТИФИКАЦИЯ ПУТЕМ ВНЕДРЕНИЯ СИСТЕМЫ МЕНЕДЖМЕНТА  
КАЧЕСТВА НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ**

**Аннотация.** В статье проведены исследовательские работы по производству конкурентоспособной продукции и ее сертификации путем внедрения системы менеджмента качества на предприятиях пищевой промышленности, а также состояние внедрения менеджмента качества в Узбекистане, выявление и оценка факторов, влияющие на конкурентоспособность промышленной продукции, а также на совершенствование системы управления качеством на рынке. Сделаны выводы, научные предложения и практические рекомендации по созданию конкуренции.

**Ключевые слова:** менеджмент качества, система менеджмента качества, принципы менеджмента качества, стандарты ISO, общий менеджмент качества.

Jahon iqtisodiyotining globallashuvi iste'molchilarning maxsulot va xizmatlarga bo'lgan talablarini ortib borishiga sabab bo'lmoqda. Shu sababli maxsulot sifatining pastligi sababli uni

bartaraf etishga sarflanadigan katta xarajatlar jahon mamlakatlari iqtisodiyoti uchun jiddiy muammolarni keltirib chiqarmoqda. Sifat tushunchasini anglab yetish va undan iste'molchi yoki ishlab chiqaruvchi sifatida samarali foydalanish uchun sifatga berilgan ta'riflarni diqqat bilan o'rganishni talab qiladi. Chunki, sifatga berilgan ta'riflar turlicha bo'lib, vaqt o'tishi bilan ular o'zgarib borish tendensiyasiga ega. Sifat tushunchasi birinchi marotaba eramizdan avvalgi III asrlarda Aristotel tomonidan o'rganilgan [1]. Ayniqsa, sifatga bo'lgan iste'molchilarning dunyoqarashi maxsulotlar takomillashib borgan sari o'zgarishda davom etmoqda. Hozirga vaqtga qadar, maxsulot sifatini boshqarish tizimini takomillashtirish masalalari yuzasidan ko'plab xorijlik olimlar tomonidan tadqiqot ishlari olib borilgan. Shu jumladan, V.I.Siskov o'z tadqiqotlarida quyidagicha ta'rif beradi "sifat- ishlab chiqarish va iste'molning sifat bilan bog'liq tomonlarini hisobga oladi va shunday ta'kidlaydi: "Muammoning ikki tomonini bir-biridan farklash lozim: maxsulot xususiyatlarining bir guruhi uning texnik shartlar talablariga muvofiq ishlab chiqarilish jarayonida shakllanadi. Bu maxsulotning ishlab chiqarish sifati. Ikkinchi guruh xususiyatlar esa maxsulot iste'moli jarayonida namoyon bo'ladi. Bu maxsulotning iste'mollik sifati hisoblanadi" [2]. Hozirgi vaqtda maxsulotlar sifatini yaxshilash strategik muammo bo'lib, mamlakatimiz iqtisodiyotining stabilashuvi bu muammolarning hal etilishiga bog'liqdir. Sifatni yaxshilash jarayoni maxsulotni sotish yoki maxsulot ishlab chiqarishda faqatgina ko'proq foyda olish uchungina emas, balki jamiyat uchun, uning ravnaqi uchun ham zarurdir. ISO standartlari turkumining universalligi shundaki, ularda maxsulotning har bir turiga bo'lgan mutloq o'lchovli mezonlar qo'yilmaydi. ISO 9000 standartlari turkumi faqat sifat tizimining ishlashi metodologiyasini aniqlab beradi, tizim esa o'z navbatida korxona tomonidan ko'rsatilayotgan maxsulotning yuqori sifatini, boshqacha qilib aytganda – iste'molchilarning talabini yuqori darajada qanoatlantirishini ta'minlaydi [4]. Standartlar to'plami 4 ta asosiy standartdan iborat:

1. ISO 9000:2000 "Sifat menejmenti tizimlari. Asosiy qoidalar va lug'at" – sifat menejmenti tizimlarining asosiy qoidalari va sifat menejmenti tizimi atamalarini izohlaydi.

2. ISO 9001:2000 "Sifat menejmenti tizimlari. Talablar" – sifat tizimlari uchun minimal zarur bo'lgan talablar majmuini joriy qilib, sertifikatlash va audit maqsadlarida qo'llaniladi.

3. ISO 9004:2000 "Sifat menejmenti tizimlari. Faoliyatni yaxshilash bo'yicha tavsiyalar" - korxonalarning samaradorligini oshirishga qaratilgan sifat menejmenti tizimlarini yaratish bo'yicha uslubiy ko'rsatmalardan iborat.

4. ISO 19011 "Sifat menejmenti tizimini tekshirish va atrof-muhitni himoyalash bo'yicha yo'riqnomalar"[4]. Tuzilishi va mazmuni bo'yicha o'zaro to'liq uyg'unlashtirilgan ISO 9001 va ISO 9004 standartlari asosiy hisoblanib, ular ham birga, ham alohida qo'llanishi mumkin. Bundan tashqari, qo'shimcha 10000 seriyali ISO yordamchi standartlari guruhi ham mavjud bo'lib, bularga Sifat menejment tizimiga taalluqli hujjatlarni ishlab chiqish, sifatning iqtisodiy masalalari, xodimlarni o'qitish, statistik usullarni qo'llash va hakozalar bo'yicha turli qo'llanmalar kiradi[8]. O'zbekiston Respublikasida sifat menejment tizimlarini joriy etish sohasida amalga oshirilgan ishlar tahlil qilinganda 2022-yilda 645 ta korxonada 1065 ta sifat menejment tizimlari bo'yicha sertifikatlar rasmiylashtirilgan bo'lib, sifat menejment tizimlari bo'yicha sertifikatlashtirish 16 ta akkreditlangan organlari tomonidan amalga oshirilmoqda. Shuningdek, yengil sanoat maxsulotlarini ishlab chiqaruvchi 72 ta korxonaga Oeko Tex, 6 ta korxonaga Sedex, 2 ta korxonaga BCSI xalqaro standart talablari asosida maxsulot ishlab chiqarish yo'lga qo'yildi.

Bugungi kunda aholining talab va ehtiyojlarini keskin oʻsib borishi, shuningdek, jahon bozorida global raqobat kuchayib borayotgan bir sharoitda mamlakatimizda ishlab chiqarilayotgan maxsulotlarning sifatini oshirish orqali ularning ichki va tashqi bozorlardagi raqobatbardoshligini taʼminlash muxim ahamiyat kasb etmoqda. Oʻzbekistonda ishlab chiqarilayotgan maxsulotlarni eksport qilish va xorijiy bozorlarda yuqori mavqega ega bulishda sifat menejmenti va standartlashtirish masalalarini sohaning rivojlangan davlatlarning tizimiga moslashtirishga undamoqda. Xalqapo standartlarga javob beradigan sifat tizimini joriy etish “sifat-narx” nisbatida jiddiy ijobiy natijalarga olib keladi, shuningdek, biznes jarayonlarni optimallashtirish, boshqaruv tizimini xavfsizligi va ishonchliligini taʼminlash orqali xavfsiz mexnat sharoitlarini yaratish lozim.

Oziq-ovqat korxonalarida sifat boshqaruv tizimini joriy qilish orqali raqobatbardosh tovar ishlab chiqarish va ularni sertifikatlashtirish, quyidagi qadamlarni amalga oshirish talab qilinadi:

1. Standartlarni qoʻyish: Oziq-ovqat korxonalarining raqobatbardosh tovarlarni ishlab chiqaradigan jarayonlarda qoidalar va standartlar qoʻyishlari talab qilinadi. Bu standartlar, tovarlarni sifatli va toʻgʻridan toʻgʻri oʻrnatilgan ekanligini taʼminlashga yordam beradi.

2. Tovar namunalari uchun imtihonlar: Sifat boshqaruv tizimini joriy qilishga oziq-ovqat korxonalarida sifat boshqaruv boʻlimi taʼmindor boʻladi. Ushbu boʻlimda tovarlarning imtihon qilinishiga, toʻgʻri sertifikatlarni olishiga va sifat boshqaruv soholalarini oʻzida jalb qilishga javob beradigan xodimlar ishlaydi.

3. Sertifikatlashtirish va sifat: Sifat boshqaruv va ishlab chiqarish jarayonida, tovarlar sertifikatlandirilishi talab qilinadi. Toʻgʻri sertifikatlarni qabul qilish uchun raqobatbardosh organlar bilan ishlash, sertifikatlarni olish va ularga boʻlgan talablarga rioya qilish shart. Sifat boshqaruv tizimi toʻgʻrisida haqiqiy maʼlumotlarning olishi va ularni sifat boshqaruv kaydiga jalb qilish talab qilinadi.

4. Sifat boshqaruvning takomillashtirilishi: Sifat boshqaruvning takomillashtirish uchun tadbir va tilovalarni amalga oshirish talab qilinadi. Bu tadbirlar kafolatlangan tovarlarni ishlab chiqarish jarayonida qiyinchiliklarni identifikatsiya qilish, ustama xatolarni kamaytirish va sifatlantirish bilan bogʻliq boʻlish shart. Sifat boshqaruv tizimini joriy qilishning foydasi, oziq-ovqat korxonalarida tovarlarining sifatlilik va tovarlarining raqobatbardoshligini taʼminlashda oʻziga xos ahamiyatga ega boʻlishdir. Bu tizimlar sifat boshqaruvini avtomatlashtiradi va sertifikatlandirish jarayonlarini yengillik bilan amalga oshiradi, shuningdek, toʻgʻri sertifikatlarni qabul qilish va xodimlarning sifat boshqaruv qoʻllab-quvvatlashiga yoʻnaltirilgan ishlarini osonlashtiradi.

## REFERENCES

1. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. «Xalq soʻzi» gazetasi, 2018 yil 29 dekabr № 271-272 (7229-7230) soni.
2. Азгалдов, Г. Г. (1969). Проблемы измерения и оценки качества продукции.
3. Рахимова, Д. Н., & Касимова, Н. (2016). Принципы управления персоналом в Японии. Потенциал современной науки, (4), 111-117.
4. Saidmuradova, T. S. (2021). Yengil sanoat mahsuloti raqobatbardoshligini oshirishda sifat menejmenti mexanizmini rivojlantirish yoʻllari. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 1(5), 87-93.